

РЕЦЕНЗІЯ

доктора економічних наук, професора

БУБЛИК МИРОСЛАВИ ІВАНІВНИ

на дисертаційну роботу

Маслак Тетяни Олександрівни

на тему:

**«ФОРМУВАННЯ ВИРОБНИЧОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ
ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ»,**

подану на здобуття ступеня доктора філософії

за спеціальністю 051 «Економіка»

з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

1. Актуальність теми дослідження

В умовах глобальних викликів, таких як кліматичні зміни, виснаження природних ресурсів та зростання обсягів відходів, питання переходу до циркулярної економіки набуває особливої актуальності. Лінійна модель економіки, що базується на принципі «виробництво – споживання – утилізація», вичерпала свій потенціал та створює значний тиск на екологічну систему та економічну стабільність. Циркулярна економіка, навпаки, пропонує принципово інший підхід, спрямований на ефективне використання ресурсів, мінімізацію відходів та створення замкнутих циклів виробництва. Впровадження принципів циркулярної економіки на рівні підприємств є ключовим фактором для забезпечення сталого розвитку та підвищення конкурентоспроможності в умовах нової економічної парадигми. Особливо важливим є розроблення ефективних виробничих стратегій, які б дозволили підприємствам адаптуватися до вимог циркулярної економіки та використовувати її можливості для власного розвитку. В Україні, яка переживає складний період воєнної економічної трансформації та пошуку нових моделей післявоєнного зростання, дослідження в напрямі формування виробничих стратегій в умовах циркулярної економіки є надзвичайно важливим та своєчасним.

Враховуючи перелічені глобальні тенденції та національні економічні виклики, можна впевнено стверджувати, що тема дисертаційної роботи Маслак Тетяни Олександрівни відзначається актуальністю та своєчасністю з точки зору практичної проблематики сучасної економіки України.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційна робота «Формування виробничої стратегії підприємства в умовах циркулярної економіки» виконана в межах науково-дослідної роботи кафедри економіки підприємства та інвестицій Національного університету «Львівська політехніка» «Формування конкурентноспроможного потенціалу

розвитку підприємств в стратегічному періоді» (ЕПІ-12 №0123U102349). В рамках даної теми дисертаційне дослідження зосереджено на обґрунтуванні сутності та значення виробничої стратегії в умовах циркулярної економіки, а також на удосконаленні способів та підходів до формування виробничої стратегії в умовах циркулярної економіки. Таким чином, тема дисертації є органічною складовою наукових напрямів як кафедри економіки підприємства та інвестицій, так і Національного університету «Львівська політехніка», спрямованих на дослідження проблем конкурентоспроможності та сталого розвитку підприємств в сучасних економічних умовах.

3. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації та їхня достовірність

Дисертаційне дослідження Маслак Т.О. відрізняється значним ступенем обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Дисертація послідовно і логічно розкриває обрану тему, базуючись на ґрунтовному аналізі наукової літератури, нормативно-правових актів та емпіричних даних. Методологічний апарат дослідження є адекватним поставленій меті та завданням, включаючи методи теоретичного узагальнення, історико-економічного аналізу, класифікації та групування, порівняльного аналізу, аналогії, абстрагування та логічного аналізу, декомпозиції та структурно-логічного аналізу, аналізу й синтезу, експертного опитування та системний підхід.

Логічна структура дисертації чітко простежується. Мета дисертаційної роботи – розроблення теоретико-прикладних засад формування та вибору виробничої стратегії підприємства в умовах циркулярної економіки – повністю корелює із обраною темою дослідження. Предмет дослідження – теоретичні, методичні та прикладні аспекти формування виробничої стратегії підприємства в умовах циркулярної економіки. Об'єктом дослідження є процес формування виробничої стратегії підприємств. Зміст роботи та сформульовані наукові завдання узгоджені й забезпечують досягнення поставленої мети та розкриття обраної теми в повному обсязі. Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій підтверджується використанням надійного теоретико-методологічного інструментарію, засвідчується їх публікацією у наукових фахових виданнях, а також апробацією на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях.

4. Новизна наукових положень і одержаних результатів

Наукова новизна дисертаційного дослідження Маслак Т.О. є вагомою та має як теоретичне, так і практичне значення. Вперше розроблено тривимірну модель

вибору виробничої стратегії підприємства, яка поєднує властивості циркулярних бізнес-моделей, моделей поведінки підприємства та рівня його інтеграційних можливостей (с.24, п. 1.1, с. 92, п. 2.3, с. 125, п. 3.3). Ця модель є значним внеском у теорію стратегічного управління, оскільки пропонує комплексний підхід до вибору виробничої стратегії, що враховує різноманітні фактори, характерні для умов циркулярної економіки.

Удосконалено науково-методичний підхід до формування виробничої стратегії підприємства в умовах циркулярної економіки, який, на відміну від існуючих, базується на основних принципах циркулярної економіки, наявних та потенційних можливостях, а також завданнях управління підприємством при їх впровадженні (с. 27, п. 3.1, с. 103). Запропонований підхід має глибоке теоретичне та практичне значення, оскільки дозволяє більш ефективно формувати виробничі стратегії, адаптовані до специфіки циркулярної економіки та конкретних можливостей підприємств.

Важливим елементом наукової новизни є також уточнення сутності поняття «циркулярна економіка» (с. 33, п. 1.1, с. 51, п. 1.3) та «виробнича стратегія» (с. 45, п. 1.2, с. 55, п. 1.3) в контексті циркулярної економіки, а також удосконалення типології виробничих стратегій підприємства на засадах циркулярної економіки (с. 53, п. 1.2, с. 56, п. 1.3).

Для досягнення наукової новизни використано широкий спектр наукових методів, що забезпечує високий рівень обґрунтованості одержаних результатів. Заслуговує на особливу увагу комплексний характер дослідження, що поєднує теоретичний аналіз, емпіричні дослідження та розробку практичних рекомендацій. Усі елементи наукової новизни сформульовані коректно, їх рівень обґрунтованості відповідає нормативним вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

5. Значущість дослідження для науки і практики та шляхи його використання

Практична цінність дисертаційного дослідження полягає у розробленні інструментарію щодо формування та вибору виробничої стратегії підприємства на засадах циркулярної економіки. Розроблені тривимірна модель вибору виробничої стратегії та науково-методичний підхід можуть бути використані підприємствами різних галузей економіки для підвищення ефективності своєї діяльності в умовах циркулярної економіки. Практичне значення мають також розроблені класифікація виробничих стратегій та типологізація передумов переходу до циркулярної економіки.

Науково-прикладні розробки та рекомендації дисертаційного дослідження впроваджені у діяльність низки вітчизняних суб'єктів господарювання, зокрема:

ФГ «ХОМПРО Агро», ТОВ «АгроТехТрейдинг», Приватне підприємство «ВІТА-АГРО», ТзОВ «Золочів ТХ», Приватне підприємство «Агрофірма Лугове», ТОВ «Українська деревообробна компанія», Приватне підприємство «АРТ-ЕНЕРГО». Основні положення дисертаційної роботи впроваджені у навчальний процес Національного університету «Львівська політехніка».

6. Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих працях

За темою дисертації опубліковано 20 наукових праць загальним обсягом 9 друк. арк., з яких особисто авторові належить 3 друк. арк. Зокрема, 9 статей у наукових фахових виданнях України (3 з яких – публікації у виданнях, які включені до міжнародних наукометричних баз даних), 6 розділів у колективних монографіях, а також 5 тези і матеріали доповідей за результатами участі у конференціях. Загальна кількість та якість наукових публікацій є достатньою для відображення основних результатів дисертаційного дослідження та відповідає встановленим вимогам.

7. Аналіз змісту роботи

Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури та додатків.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження, наукову новизну та практичне значення отриманих результатів.

Перший розділ «Науково-теоретичні засади виробничої стратегії в умовах циркулярної економіки» присвячено дослідженню теоретичних основ циркулярної економіки та виробничої стратегії підприємства. Розглянуто сутність та принципи циркулярної економіки, проведено аналіз різних трактувань поняття «виробнича стратегія» та обґрунтовано необхідність її формування в умовах циркулярної економіки.

Другий розділ «Аналітико-методичне забезпечення формування виробничої стратегії підприємств в умовах циркулярної економіки» присвячено аналізу стану впровадження засад циркулярної економіки вітчизняними підприємствами, виявленню особливостей формування виробничих стратегій та обґрунтуванню методичного забезпечення процесу формування виробничої стратегії підприємства в умовах циркулярної економіки.

Третій розділ «Обґрунтування технології формування виробничої стратегії підприємства в умовах циркулярної економіки» присвячено розробці науково-методичного підходу до формування виробничої стратегії підприємства на засадах циркулярної економіки, обґрунтуванню моделі розвитку підприємства на засадах

раціоналізації бази його ресурсного забезпечення та побудові моделі вибору і обґрунтування вибору виробничої стратегії розвитку підприємства в умовах циркулярної економіки.

У висновках узагальнено основні результати дисертаційного дослідження, сформульовано наукові та практичні рекомендації.

8. Відповідність тексту дисертації вимогам академічної доброчесності

Аналіз змісту дисертаційної роботи та публікацій здобувачки ступеня доктор філософії Маслак Т.О. дає можливість стверджувати, що прояви академічної недоброчесності відсутні (плагіат, самоплагіат, фальсифікація, фабрикація тощо). При формуванні тексту наукової роботи, наукових публікацій, тверджень, аналітичних, статистичних даних у роботі є посилання на джерела інформації та загалом дисертація відповідає вимогам Закону України «Про авторське право і суміжні права».

9. Ідентичність тексту анотації та основних положень дисертації

Текст анотації дисертації повністю відповідає основним положенням дисертаційного дослідження Маслак Т.О., висвітленим у висновках та науковій новизні. Анотація не включає інформації та матеріалів, які б були відсутні у тексті роботи. Обидва документи оформлені та укладені відповідно до вимог, що встановлені Міністерством освіти і науки України.

10. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту і оформлення дисертаційної роботи

Поряд із загальним позитивним враженням від дисертації Маслак Т.О., висловлю ряд зауважень дискусійного характеру, що можуть бути підставою для їх обговорення під час захисту дисертації:

1. У підрозділі 3.1 запропонований науково-методичний підхід формування виробничої стратегії підприємства в умовах циркулярної економіки (с. 105), на наш погляд, потребує більш детальної конкретизації інструментарію практичного застосування для різних типів підприємств та секторів економіки.

2. У підрозділі 1.1 порівняльний аналіз лінійної економіки та основних концепцій економік енвіроменталізму, серед яких екологічна й зелена економіки (с. 35), є досить узагальненим та потребує більш глибокого розкриття відмінностей та взаємозв'язків між цими концепціями.

3. У підрозділі 1.3 трактування поняття «циркулярна економіка» як «моделі» (с. 52), з нашої точки зору, є дещо вузьким і потребує додаткового обґрунтування, враховуючи різні підходи до визначення цього поняття в науковій літературі.

4. Аналіз стану впровадження засад циркулярної економіки вітчизняними підприємствами базується на обмеженій вибірці (с. 72, п. 2.1) і, на жаль, без врахування сучасних реалій в Україні, зокрема воєнного стану, тому потребує розширення емпіричної бази для забезпечення більшої репрезентативності результатів, а також рекомендацій щодо практичного застосування у післявоєнний період відновлення національної економіки.

5. Методичне забезпечення процесу формування виробничої стратегії підприємства в умовах циркулярної економіки (с. 89, п. 2.3) потребує більш детальної розробки алгоритму дій та конкретних інструментів для кожного етапу процесу.

Водночас зазначені вище зауваження і недоліки не применшують наукову та практичну значущість дисертаційної роботи чи високий рівень її виконання, а також не впливають на загальну позитивну оцінку роботи, тому пропонуються до дискусії в процесі публічного захисту.

11. Загальний висновок про дисертацію

Аналізуючи наукову роботу та враховуючи вагомість теми дисертації в умовах безперервних змін та викликів сучасного світу варто наголосити, що рецензована дисертаційна робота Маслак Тетяни Олександрівни «Формування виробничої стратегії підприємства в умовах циркулярної економіки» за своєю актуальністю, науковою новизною, теоретичним і практичним значенням, ступенем обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій є завершеною науковою працею. Вона містить низку положень, які є особистими здобутками авторки, мають наукову цінність і позитивне значення для подальшого формування виробничих стратегій підприємств в умовах розвитку циркулярної економіки в Україні.

Зазначене вище дає підстави зробити висновок про те, що дисертаційна робота на тему: «Формування виробничої стратегії підприємства в умовах циркулярної економіки» відповідає вимогам, які встановлені в «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 р. № 261 (зі змінами і доповненнями від 3 квітня 2019 р. № 283), наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами від 12.07.2019 р.) і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти,

наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 зі змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України від 21.03.2022 р. № 341, від 19.05.2023 р. № 502, від 03.05.2024 р. № 507), а її авторка – Маслак Тетяна Олександрівна заслуговує присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка».

Рецензент:

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри менеджменту
і міжнародного підприємництва
Національного університету
«Львівська політехніка»

Мирослава БУБЛИК